
GEGEVENS EN INFORMATIE OP HET INTERNET

Wat met "waarheid", "werkelijkheid" en "vertrouwen"?

Een aanzet tot literatuurstudie

Dominique J.B. VANPÉE

Thesaurusbeheerder, Antigifcentrum

▪ In dit korte artikel gaan we via recente literatuur in op de kwaliteit van de gegevens en informatie op het internet nu het als een basisrecht beschouwd wordt om een internetaansluiting te hebben om zo informatie te kunnen vergaren en te communiceren. Want alles valt toch met het vertrouwen dat men heeft in de informatie/gegevens die men op het internet vindt?

▪ Dans ce court article, nous traitons, à travers la littérature récente, de la qualité des données et de l'information sur Internet, alors que nous considérons maintenant que la connexion à Internet est un droit fondamental pour pouvoir accéder à cette information et la communiquer. Car tout ne dépend-il pas de la confiance que nous accordons à l'information et les données que nous trouvons sur Internet ?

Ware kennis?

Angela Roothaan schreef in het essay *Wat is waar?* (2006) ter gelegenheid van de *Maand van de filosofie* dat: "Het punt bij de vraag naar waarheid is dat zij, zoals dat heet, niet enkel een epistemeologische, maar ook een ontologische vraag is. Dat wil zeggen dat het er niet alleen om gaat dat we kunnen vaststellen hoe mensen nu ware kennis kunnen krijgen, maar dat we ook, los daarvan, willen weten of wat die kennis ons vertelt, ook echt waar is! We willen weten wat werkelijk is. (...)"¹.

Damian Thompson omschrijft datgene wat niet werkelijk waar is als "counterknowledge" : "(...)misinformatie verpakt om er uit te zien als feit – in feite inderdaad zo verpakt dat de eenentwintigste eeuw geconfronteerd wordt met een pandemie van goedgelovig denken. Ideeën, die in hun originele ruwe vorm gedijsen aan de randen van de maatschappij, worden nu ernstig genomen door opgeleide mensen in het Westen en circuleren met een verbazingwekkende snelheid in de ontwikkelde wereld"². Begin 2009 verscheen van Jay H. Bernstein in *Knowledge Organization*, het *Official quarterly journal* van de International Society for Knowledge Organization, een bijdrage rond "nonknowledge" met binnen dit begripscluster: "onwetendheid", "domheid", "dwaling / vergissing / fout" en "onverstand / onzin / dwaasheid". Hij stelt zich vragen over het catalogiseren en dergelijke: "Zou het tegengestelde van kennis (laat het ons omschrijven als "nonknowledge") enige speciale problemen met zich meebrengen wat betreft catalogisering, classificatie en indexatie? Welk soort "subject headings" zou er bijvoorbeeld op toepassing van zijn (...)"³.

Informatie, het "recht te weten", beschermen van persoonlijke informatie en internet als rechten van het individu

Velen stellen dat informatie verkrijgen/hebben een mensenrecht is, daar wij niet zonder kunnen als informatieverwerkende wezens. Bepaalde landen gaan zelfs verder hierin en hebben deze vrijheid van informatie ("freedom of information") of recht te weten ("right to know") omschreven als in het geval van het Verenigd Koninkrijk – een afgeleide van waar de "Information Commission" voor staat: "om publieke toegang tot officiële informatie te promoten/bevorderen en persoonlijke informatie te beschermen [= to promote public access to official information and to protect your personal information]"⁴.

Recent hebben het Europees Parlement en de (Europese) Raad van Ministers een akkoord bereikt om het internet(gebruik) als een basisrecht te beschouwen. Met uitzondering van zware misdaden, kinderporno of terrorisme dient een procedure gevolgd te worden die overheid en internetproviders moeten naleven als ze iemand – een consument – de toegang tot het wereldwijde web willen ontzeggen⁵.

Het internet – al gaat de leugen nog zo snel...?

In de *P.M. Welt des Wissens* van november 2009 kon men de bevestiging vinden van de bewering rond "counterknowledge" van Thompson: *Die 10 erfolgreichsten Fakes. Schneller als die Wirklichkeit : Wie Falschmeldungen, Scherze und frei erfundene Geschichten um die Welt gehen*⁶.

Internet of het web zijn duidelijk plaatsen waar deze vormen van niet kwaliteitsvolle informatie – "intentionally wrong or misleading" met de woorden van Anne P. Mintz – voorkomen. Ze kunnen volgens Paul S. Piper ruw ingedeeld worden als "counterfeit web sites", "suspicious web sites", "news", "disinformation", "subject-specific misinformation" (wetenschaps- en gezondheidsinformatie & businessinformatie), "scams/hoaxes" (voorbeeld geruchten in e-mails rond 11 september 2001), "fictitious sites", "parodies and spoofs", "entertainment", "news groups" (LISTSERV en UseNet) en "hacks"⁷. Emmanuel Perret – een etnoloog die Afrika achter zich liet om onze media- en informatiemaatschappij te onderzoeken – geeft volgend overzicht in het kader van manipulatie of (cyber)criminaliteit: inbraak en stelen van informatie en inhoud die op een computer opgeslagen zijn: gegevenssabotage, vervalsing/verandering van informatie, satureringsraids waardoor webstekken "platvallen" en geen informatie/gegevens meer kunnen aanbieden, het kapen van sites, teksten, fondsen en/of beelden, het vernieuwen van een identiteit via websites, trafiek van informatie/gegevens die wat betreft de intellectuele eigendom niet wettelijk is (piraatsoftware,...), economische oorlog (codes – crypteren), communicatiefraude, betalingen op het internet of pyramidespelen waardoor gegevens of geld gestolen wordt, geruchten / "e-canulars" / manipulaties, de zogezegde gratis spelletjes (virtuele casino's en loterijen), cyberpropaganda, de avatars en pseudoniemen op het internet waardoor men niet kan achterhalen wie aan de oorsprong ligt van bepaalde informatie met inbegrip van ontterende/lasterlijke taal, provocaties op het vlak van rassenhaat en oproepen tot moord...⁸

Al het voorgaande lijkt de kwaliteit van de informatie op het internet een deuk te geven ofschoon steeds meer mensen internet als informatiebron gebruiken. Men heeft zelfs vastgesteld dat *Wikipedia* zeer goed scoort als het vergeleken wordt met de *Encyclopædia Britannica* en dat foute informatie/gegevens op *Wikipedia* enkele minuten later reeds correct kan/kunnen zijn, terwijl men bij de (gedrukte) encyclopedie dient/diende te wachten tot de volgende "druk". Toch mogen studenten aan de KULeuven normaliter *Wikipedia* niet gebruiken als primaire informatiebron voor bepaalde papers en masterproef⁹ en dit ofschoon "Het is *Wikipedia's* "vuil" klein geheim dat een zekere manier van bureaucratie geleidelijk is ontstaan om de redactionele site normen van waarheid en

neutraliteit te handhaven. Elke Wikipedia-pagina wordt gecontroleerd door een "Wikipedian", die deze bijzondere tuin bedient"¹⁰. En zou deze structuur niet nog stringenter worden in de toekomst?

Trust = vertrouwen

Gaat het uiteindelijk niet om vertrouwen kunnen hebben in de bron(nen)/publicaties? Maakt het dan uit dat het om het internet gaat of om publicaties op een papieren drager? Dient men niet altijd een bronnenkritiek te overwegen wat, ook de bron is, net als historici en hun heuristiek? Natuurlijk kan daarbij helpen dat men bijvoorbeeld¹¹:

- de URL checkt (wijkt hij af van de normale URL-benaming?) van de bladzijde;
- wat betreft de webstek afvinkt
 - of het niet om een parodie gaat;
 - of er genoeg correct doorverwezen (geciteerd) wordt;
 - hoe het zit met de autoriteit ervan;
 - of dit geldig kan zijn;
 - of de informatie een bepaalde oriëntering heeft;
 - of er een bepaalde vooringenomenheid uit blijkt;
 - ...
- afcheckt met gedrukte publicaties;
- check domeinnamen in registratiebestanden;
- check hoaxsites;
- ...

Coda

Hou er rekening mee dat informatie maar ook misinformatie contextgevoelig is en uiteindelijk toch nuttig gebruikt kan worden als men weet heeft van waar het schoentje wringt. Want als loopt de leugen nog zo snel op het internet, de waarheid – ten minste als men die wil weten/kennen – achterhaalt haar wel.

Dominique J.B. Vanpée

Antigifcentrum

Bruynstraat 1

1120 Brussel

dominiquevanpee@poisoncentre.be

november 2009

Nota's

- 1 Roothaan, Angela. *Wat is waar?* Kampen: Ten Have, 2006, pp. 7-8.
- 2 Thompson, Damian. *Counterknowledge. How we surrendered to conspiracy theories, quack medicine, bogus science and fake history.* London: Atlantic Books (an imprint of Grove Atlantic), 2008, p.1.
- 3 Bernstein, Jay H. Nonknowledge: the bibliographical organization of ignorance, stupidity, error, and unreason: part one. *Knowledge organization – International journal devoted to concept theory, classification, indexing, and knowledge representation*, 2009, vol. 36, no. 1, pp. 17-29, p. 17 wat betreft citaat.
- 4 Thomas, Richard. *Freedom of information. The UK experience. Ketelaar-lezing 6. (Ketelaar-serie ; 6).* Den Haag: Nationaal Archief, 2008, p. 2. Vier wetten zijn hier van toepassing: *Freedom of Information Act* (2000), *Environmental Information Regulations* (2004), *Data Protection Act* (1998) en *Privacy and Electronic Communications Regulations* (2003). De laatste drie zijn duidelijk Europese Unie-instrumenten. Door de auteur worden volgende landen met wetten op dit gebied aangehaald: de Verenigde Staten van Amerika, Nieuw-Zeeland en India.
- 5 Internet is net als water basisrecht. *Het Laatste Nieuws*, 7-8 november 2009, p. 7 en Peeters, Marnix. Trek de internet-stekker uit en alles gaat plat. *World Wide Web pas kwarteeuw oud en al compleet onmisbaar. Het Laatste Nieuws*, 7-8 november 2009, pp. 6-7.
- 6 Séché, Andreas. Die 10 erfolgreichsten Fakes. Schneller als die Wirklichkeit: Wie Falschmeldungen, Scherze und frei erfundene Geschichten um die Welt gehen. *P.M. Welt des Wissens*, 2009 (November), Nr. 11, pp. 86-91.
- 7 Mintz, Anne P. Lies, damned lies, and the Internet. Introduction. In : Mintz, Anne P ; Forbes, Steve (foreword). *Web of deception. Misinformation on the Internet.*(CyberAge books). Medford, New Jersey, USA: Information Today, 2002, 2nd printing, xvii en Piper, Paul S. Web hoaxes, counterfeit sites, and other spurious information on the Internet. Chapter 1. In : Mintz, Anne P ; Forbes, Steve (foreword). *Web of deception (...)*, pp. 1-19.
- 8 Perret, Emmanuel ; Haut, Francois (préface). *Alertes sur Internet. Manipulations et délinquance.* Paris : e-dite, 2002, 275 p. We halen enkel aan wat nuttig is binnen het informatieperspectief. Een voorbeeld van een etnograaf die cyberspace onderzocht: Hakken, David. *Cyborgs@cyberspace. An ethnographer looks to the future.* New York, NY, USA and London : Routledge, 1999, xii+264p.
- 9 Wikipedia steekt Britannica naar de kroon. *De Standaard*, 10 augustus 2004. <<http://www.standaard.be/Artikel/Detail.aspx?artikelId=GG87UB0A>>. (bezoekt op 4 november 2009). Informatie over Wikipedia op de zoekmatrix van de KULeuven: "Noot: Wikipedia is strikt gezien geen encyclopedie gezien iedereen er wijzigingen kan in aanbrengen. Wikipedia kan dan ook niet aanzien worden als een betrouwbare wetenschappelijke bron". <http://zoek.kuleuven.be/index.cgi?bijlage=encyclopedie> (bezoekt op 3 november 2009). Wikipedia niet gebruiken als primaire bron. <<http://www.studentenleuven.be/forum/viewtopic.php?t=790&sid=4e9127465e59ed315c1154990885ff87>> (bezoekt op 1 november 2009). Toch had bijvoorbeeld deze student nood aan *Wikipedia* omdat de gewone bronnen wat betreft spel, spel(l)en en sport(en) niet voldoende volledig waren voor het aanleggen van een zo volledig mogelijke lijst van sporten : Grandsard, Kristof. *Gemeente, geschiedenis en sport: pilotstudy Huldenberg. Onuitgegeven werkstuk in het kader van het opleidingsonderdeel L03E8A Europese sportgeschiedenis (in opdracht van prof.dr. P. Delheye).* Leuven: Katholieke Universiteit Leuven – Groep Biomedische Wetenschappen – FaBeR (Faculteit Bewegings- en Revalidatiewetenschappen), 2009, 139 p.
- 10 Howe, Jeff. *Crowdsourcing. How the power of the crowd is driving the future of business.* London: Random House Business Books, 2008, pp. 115-116.
- 11 We haalden hier onze opsomming uit de "countermeasures" in Piper, Paul S. *Web hoaxes (...)*, p. 22 maar dit is natuurlijk een onvolledige lijst.